

ผลของการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนวิถิปุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์

Achievement of Educational Institution Administration using threefold
Training Principle in the leading Buddhism - Oriented Schools
In Surin and Buriram Provinces

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์^{1/} พระธรรมโมลี^{2/} เอกฉัตร จารุเมธีชน^{3/} โสวิทย์ บำรุงภักดิ์⁴

Taweesak Tongtip / Phra Dhammamoli (Thongyoo Nanavisuddho) / Ekkachat Jarumethichon / Sowit Bamrungphak

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ศึกษาผลการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา และศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิปุทธจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ วิธิดำเนินการวิจัย ใช้การตรวจสอบเอกสาร การสังเกต สอบถาม และสัมภาษณ์ เครื่องมือวิจัยมี 3 แบบ คือ แบบบันทึกการสังเกต ใช้บันทึกเก็บข้อมูลสภาพปัจจุบันโรงเรียนวิถิปุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ จำนวน 7 แห่ง แบบสอบถามใช้ถามครู 94 คน และ ผู้ปกครองนักเรียน 317 คน และแบบสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา 7 คน ครู 7 คน และพระสงฆ์ 5 รูป วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของโรงเรียนวิถิปุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์กลุ่มตัวอย่างมีอายุมากกว่า 50 ปี ชุมชนรอบ ๆ สถานศึกษาเป็นชนบท กึ่งชุมชนเมือง คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม นับถือพระพุทธศาสนา จบการศึกษาสูงสุดประถมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่อครัวเรือน 20,000 ถึง 60,000 บาท ภายในสถานศึกษา มีอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ดี จำนวนบุคลากรต่ำสุด 8 คน และสูงสุด 26 คน วุฒิการศึกษาต่ำสุดปริญญาตรี และสูงสุดปริญญาโท จำนวนนักเรียนต่ำสุด 112 คน และสูงสุด 367 คน จัดโครงสร้างการบริหารงานเป็น 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และ การบริหารทั่วไป มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา มีแนวทาง

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

² รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

³ รองศาสตราจารย์สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

⁴ รองศาสตราจารย์สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

พัฒนาและกลยุทธ์การพัฒนา มีการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ และมีการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ

การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ มีผลสำเร็จ 3 ประการ คือ 1) ผลสำเร็จตามจุดเน้นด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียนวิถิพุทธ มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม และผลการประเมินความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาและความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อผลสำเร็จตามจุดเน้นด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก 2) ผลสำเร็จตามผลการประเมินมาตรฐานการศึกษาของ สมศ. โดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก และผลการประเมินความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาที่มีต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาโดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก 3) ผลสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา พบว่าสถานศึกษามีทรัพยากรทางการบริหารทุกด้านอย่างพอเพียงและมีการบูรณาการหลักไตรสิกขาในกระบวนการบริหาร เป็นไปตามหลักของไตรสิกขา ชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ และผลการประเมินความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาและความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน โดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ มี 3 แนวทาง คือ 1) แนวทางพัฒนาด้านอัตลักษณ์โรงเรียนวิถิพุทธ กลุ่มตัวบ่งชี้ใดที่ดำเนินการได้ครบถ้วนตามจุดเน้นด้านอัตลักษณ์โรงเรียนวิถิพุทธแล้วสถานศึกษาต้องรักษาให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป กลุ่มตัวบ่งชี้ใดที่ยังมิได้ดำเนินการต้อง

จัดดำเนินการให้มีขึ้น และให้นำแนวทางพัฒนาที่นำเสนอไว้ในด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร ด้านกิจกรรมประจำวันพระ ด้านการส่งเสริมวิถิพุทธ และด้านการเรียนการสอน มาใช้เป็นแนวทางพัฒนาด้านอัตลักษณ์โรงเรียนวิถิพุทธ 2) แนวทางพัฒนาด้านคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ให้นำแนวทางพัฒนาตามมาตรฐานที่นำเสนอไว้ในด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการศึกษาด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และด้านมาตรการส่งเสริม มาใช้เป็นแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) แนวทางพัฒนาด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านสถานศึกษา จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมให้เป็นไปตามหลักของศีล ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกัลยาณมิตร จัดกิจกรรมพัฒนาด้านสมรรถภาพจิต คุณภาพจิต สุขภาพจิต จัดกิจกรรมพัฒนาปัญญาของบุคลากร และนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ด้านชุมชน สถานศึกษา และสถาบันในชุมชน ร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน อนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชุมชน

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา, หลักไตรสิกขา, โรงเรียนวิถิพุทธ

Abstract

This research aimed to study current condition, achievement of educational institution administration by using Threefold Training Principle, and development method of educational institution administration using Threefold Training principle in the leading

Buddhism Oriented Schools in Surin and Buriram provinces. The research methodology used was review of literature, observation, enquiry, and interview. The research instruments used were 1) observation form used for collecting current information from 7 leading Buddhism Oriented Schools in Surin and Buriram provinces 2) questionnaire used for questioning 94 teachers and 317 students' guardians 3) interview form used for interviewing 7 school administrators, 7 teachers, and 5 Buddhist monks. Data analysis was done by description.

The research results revealed that the current conditions of the leading Buddhism Oriented Schools in Surin and Buriram provinces were as follows : the respondents were more than 50 years of age ; community around the educational institution was semi-urban community ; the most of respondents had agricultural careers, believed in Buddhism, graduate of primary education, and gained an average of a family incomes 20,000 to 60,000 Baht per year ; within the educational institutions, there were good buildings and atmospheres, 8 personnel at the lowest rate and 26 at the highest rate, bachelors degree educational qualification at the lowest level and master's degree at the highest level, 112 students at the lowest rate and 367 at the highest rate ; administrative structure was divided into 4 aspects i.e.

academic administration, budget administration, personnel administration, and general administration ; there were formulation of schools' vision, mission, goal, identity, and uniqueness ; there were the development methods and strategies ; the operation was done according to schools' strategic plan and the administration was done by using Threefold Training Principle.

Three aspects of educational administration achievement by using Threefold Training Principle in the leading Buddhism Oriented Schools in Surin and Buriram provinces were found as follows : 1) the school's identity was at a excellent level, and satisfaction assessment of personnel and students' guardian to the school's identity was at very good level 2) the schools had been qualified at very good level by Office for National Education Standard and Quality Assessment Public Organization (ONESQA), and satisfaction assessment of personnel to the quality of educational institution administration using Threefold Training principle was at very good level, 3) the educational institution administration by using Threefold Training principle was found that there were enough administrative resources and the principle of the Threefold Training was integrated in administrative processes; the community got benefits from development of the Buddhism Oriented Schools; and satisfaction assessment

of personnel and students' guardian to educational institution administration was at very good level.

Three development methods of educational institution administration using Threefold Training principle in the leading Buddhism Oriented Schools in Surin and Buriram provinces were found as follows : 1) for the development methods on identity of the Buddhism Oriented Schools, it is recommended that the schools must sustainably continue to develop those identities' indicators which were accomplished ; the schools must take action for those identities' indicators which have not been done by utilizing the proposed development ways i.e. the physical aspect, the behaviors aspect of students, teachers, and administrators, the aspect of the Buddhist holidays' activities, the promotion aspect of Buddhist way of life, and the aspect of learning and teaching; 2) for the development methods on educational administration quality of the educational institutions, it is recommended that the administrators should operate by utilizing the proposed development methods in various aspects i.e. the aspects of learners' quality, educational management, learning society construction, educational institution identities, and promotion measures; 3) for the development methods on educational institution administration using the Three-

fold Training, it is recommended that the school should manage the physical and social aspects based on the principle of Sila, administrators should be good friends to all school personnel, there should be activities to develop mind's capacity, quality, and health, there should be continuous activities to develop personnel and students' wisdom 2) in the community, the schools and the various institutions in the communities should have more cooperation to solve possible problems within the communities, preserve and broaden a good culture and tradition of the communities.

Keyword : Educational Institution Administration, Threefold Training, leading Buddhism Oriented Schools

บทนำ

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาชีวิตมนุษย์เพราะเป็นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางด้านกาย สังคม จิตใจ และปัญญา หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ได้ให้ความสำคัญกับคำว่า “สิกขา” อย่างมาก เพราะเป็นหลักธรรมที่มีความหมายครอบคลุมการปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา ในคัมภีร์พระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าตรัสเน้นให้เห็นความสำคัญของหลักไตรสิกขาว่า “ภิกษุผู้ที่มีความเพียรเอาใจใส่ปฏิบัติตามหลักสิกขา 3 ประการ คือ ประพฤติอิทธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา อยู่เป็นนิจบังมติย่อมเรียกภิกษุเช่นนั้นว่าเป็นนักศึกษา

เป็นนักปฏิบัติ มีความประพฤติบริสุทธิ์ เป็นผู้ตรัสรู้ชอบ เป็นนักปราชญ์ เป็นผู้ถึงที่สุดแห่งการปฏิบัติในโลก เป็นผู้ประกอบด้วยวิมุตตอินเป็นที่ยิ่งยวดหาญ่อมมีจิตหลุดพ้นจากสังขารธรรมเพราะวิญญานดับสนิท เหมือนความดับแห่งประทีป (อง.ติก. (ไทย) 20/91/320)

หลักไตรสิกขาเป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติที่ได้รับรวมเอาหลักการศึกษาทั้งหมดในพระพุทธศาสนาเข้าไว้ด้วย ดังนั้นหลักไตรสิกขาจึงมีลักษณะเด่นพิเศษดังต่อไปนี้

1. *หลักไตรสิกขาเป็นที่หลอมรวมสิกขาบทในพระปาฏิโมกข์* คือ พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ภิกษุศึกษาในหลักไตรสิกขาแทนการฟังหรือการสวดปาฏิโมกข์ในที่ประชุมสงฆ์ทุกกึ่งเดือนได้ (อง.ติก. (ไทย) 20/85/310-311)

2. *หลักไตรสิกขาเป็นสิกขาบทเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์* คือ พระพุทธเจ้าตรัสถึงการที่ภิกษุที่มีศีล สมาธิ ปัญญาบริบูรณ์ แม้จะละเมิดสิกขาบทเล็กน้อยบ้าง แต่สมาทานศึกษาในสิกขาบทที่เป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์อย่างมั่นคง ทำเจโตวิมุตติปัญญาวิมุตติให้แจ้ง ลีน อาสวะกิเลสด้วยปัญญาจึงเข้าถึงปรินิพพานในปัจจุบัน (อง.ติก. (ไทย) 20/91/319-320)

3. *หลักไตรสิกขามีอิทธิพลต่อคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา* คือ คัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในภายหลังคัมภีร์พระไตรปิฎกได้ให้ความสำคัญกับหลักไตรสิกขาเป็นอย่างมาก เช่น คัมภีร์วิมุตติมรรค ที่แต่งขึ้นโดยพระอุปติสสเถระชาวศรีลังกา คัมภีร์วิมุตติมรรคนี้ จัดอยู่ในประเภทปกรณ์พิเศษที่นำเอาหลักไตรสิกขาในพระไตรปิฎกคือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาแต่งอธิบายขยายความได้อย่างละเอียด และคัมภีร์วิสุทธิมรรค ที่แต่งขึ้นโดย

พระพุทธโฆสาจารย์ คัมภีร์วิสุทธิมรรคนี้จัดอยู่ในประเภทปกรณ์พิเศษเช่นเดียวกับคัมภีร์วิมุตติมรรคที่นำเอาหลักไตรสิกขาในพระไตรปิฎกคือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาแต่งอธิบายขยายความได้อย่างละเอียดและพิสดารเป็นอย่างมาก หลักไตรสิกขาในคัมภีร์วิมุตติมรรค และคัมภีร์วิสุทธิมรรคนี้ได้มีความสำคัญต่อการศึกษาและการปฏิบัติธรรมของชาวพุทธที่นับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทในประเทศต่าง ๆ เป็นอย่างมาก

4. *หลักไตรสิกขาเป็นที่หลอมรวมหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา* คือ หลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนาจัดเข้ารวมอยู่ในหลักไตรสิกขานี้ทั้งสิ้น พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ทัศนะว่า ไตรสิกขานั้นถือกันว่าเป็นระบบการปฏิบัติธรรมที่ครบถ้วนสมบูรณ์ มีขอบเขตครอบคลุมมรรคทั้งหมด และเป็นการนำเอาเนื้อหาของมรรคไปใช้อย่างหมดสิ้นสมบูรณ์ จึงเป็นหมวดธรรมมาตรฐานสำหรับแสดงการปฏิบัติธรรมและมักใช้เป็นแม่บทในการบรรยายวิธีการปฏิบัติธรรม” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2542 : 601)

หลักไตรสิกขานี้พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้สำหรับเป็นแนวทางให้นำมาใช้เป็นหลักในการศึกษา แต่ปัญหาที่ปรากฏในเวลาต่อมาคือยังขาดการศึกษาวิเคราะห์เพื่อนำเอาแนวทางดังกล่าวมานำเสนอให้ผู้ศึกษาได้รับรู้ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและช่วยกันสนับสนุนส่งเสริมแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขานี้เกิดขึ้นให้มาก มีพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับภิกษุ 500 รูป ความว่า

“เรารู้วิธีถอนลูกศรคือกิเลสแล้ว จึงชี้บอกทางนี้แก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลายควรทำความเพียรเองเถิด ตถาคตเป็นเพียงผู้ชี้บอกเท่านั้น ผู้บำเพ็ญภาวนา ดำเนินตามทางนี้แล้ว พง์พินิจอยู่ จักพ้น

จากเครื่องผูกแห่งมารได้” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/275-276/117)

พุทธพจน์นี้ทำให้ทราบว่าแนวทางทั้งหลาย พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้ว ส่วนการนำเอาแนวทางทั้งหลายที่ปรากฏอยู่ในหลักคำสอนเหล่านั้นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับยุคสมัยยังเป็นเรื่องที่พุทธบริษัททั้งหลายจะต้องนำมาศึกษาและลงมือปฏิบัติกรด้วยตัวเอง

แนวคิดการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา มีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมาก เนื่องจากสถานศึกษาเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นโดยมีเป้าหมายให้เป็นแหล่งสำหรับฝึกฝนพัฒนาคนให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักของไตรสิกขาที่มีมาแต่เดิมคือมีเป้าหมายในการพัฒนาคนให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังนั้นในการบริหารสถานศึกษาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ จึงควรนำแนวคิดการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาไปเป็นหลักในการบริหารสถานศึกษา โดยบูรณาการเข้าไว้ในปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักสูตร นโยบาย เป้าหมาย และกลยุทธ์ ของสถานศึกษาอันจะเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้สถานศึกษาดำเนินก้าวหน้าไปสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ได้ การนำเอาหลักไตรสิกขามาใช้บูรณาการเข้ากับการบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น บุคลากร ระบบบริหาร อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งการเรียนรู้ อุปกรณ์การศึกษา สาธารณูปโภค พื้นฐานสวัสดิการ บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และงบประมาณ เป็นต้น ก็ จะทำให้การบริหารสถานศึกษาได้รับผลสำเร็จสอดคล้องกับ ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักสูตร นโยบาย เป้าหมาย และกลยุทธ์ ของ

สถานศึกษาที่กำหนดไว้ได้

การบริหารการศึกษาในช่วงที่ผ่านมา นั้นได้ประสบกับปัญหาหลายด้าน เช่น ขาดการนำเอาแนวคิดการบริหารการศึกษาตามหลักไตรสิกขา มาเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปใช้เป็นหลักในการ กำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักสูตร นโยบาย เป้าหมาย กลยุทธ์ อัตลักษณ์ และ เอกลักษณ์ในการบริหารสถานศึกษา จึงไม่สามารถทำให้สถานศึกษามีกลไกสำคัญที่นำพาให้สถานศึกษาดำเนินก้าวหน้าไปสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ได้ ขาดการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาเชิงบูรณาการ จึงทำให้ไม่สามารถนำเอาหลักไตรสิกขามาใช้บูรณาการเข้ากับการบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ บุคลากร ระบบบริหาร อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งการเรียนรู้ อุปกรณ์การศึกษา สาธารณูปโภค พื้นฐาน สวัสดิการ บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และงบประมาณ เป็นต้น และไม่สามารถ ผสมผสานแนวความคิด ทฤษฎี ข้อมูล แนวทางดำเนินงานจัดการศึกษา ภายใต้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ เพื่อให้ได้รับผลสำเร็จที่สอดคล้องกับ ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักสูตร นโยบาย เป้าหมาย กลยุทธ์ อัตลักษณ์ และ เอกลักษณ์ ของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ได้

พ.ศ. 2554 รัฐบาลมีเจตนารมณ์ ที่จะนำการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาเข้ามาไว้ในโรงเรียนในรูปแบบที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น จึงได้จัดประชุมปฏิบัติการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ภายหลังจากประชุมในครั้งนั้นแล้ว กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนวิถีพุทธขึ้นใน พ.ศ. 2545 (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2547 : 2) ซึ่งโรงเรียนวิถีพุทธนี้ หมายถึง โรงเรียนระบบ

ปกติทั่วไปแต่เน้นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาชีวิตโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญาและมีเมตตาเป็นฐานในการดำเนินชีวิต โรงเรียนวิถิปุทธจึงเป็นโรงเรียนที่นำวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่แต่เดิมมาใช้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจชีวิตอย่างแท้จริงและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมโดยอาศัยระบบการศึกษาตามหลักไตรสิกขามาใช้ในการฝึกอบรมให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน โดยหวังว่าจะทำให้การจัดการศึกษาเข้าสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ได้ แต่การเข้าร่วมโครงการของโรงเรียนวิถิปุทธที่ผ่านมาก็ได้ประสบปัญหาในลักษณะเดียวกัน คือยังขาดความเข้าใจการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา และขาดด้านการนำทรัพยากรทางการบริหารมาใช้ในการดำเนินการตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการและเป็นรูปธรรม

ในช่วงต้นที่กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนวิถิปุทธขึ้นมานั้นผู้วิจัยมีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการนี้ในฐานะเป็นวิทยากรผู้ให้การอบรมผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถิปุทธในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ แต่ในช่วงเริ่มต้นของการดำเนินโครงการโรงเรียนวิถิปุทธนั้น ยังขาดโรงเรียนวิถิปุทธชั้นนำที่จะนำมาเป็นแบบอย่างในเรื่องนี้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ภายหลังจากเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ได้ดำเนินการโครงการโรงเรียนวิถิปุทธเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2556 มีโรงเรียนวิถิปุทธในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ บางโรงเรียน ได้มี

การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม และได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติจากสถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ เป็นโรงเรียนวิถิปุทธชั้นนำเกิดขึ้นหลายโรงเรียน

ผู้วิจัยเห็นว่าหากได้ทำการวิจัย เรื่อง ผลของการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนวิถิปุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ดังกล่าว จะทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ผลของการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา และแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิปุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการนำไปแก้ปัญหาและเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และในที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เมื่อได้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับดังกล่าวจึงมีความสนใจทำวิจัยในเรื่องนี้ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนวิถิปุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาผลการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิปุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิปุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเอกสาร ได้แก่ 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ เอกสารทางวิชาการที่นักวิชาการนำเสนอไว้ในแหล่ง

ข้อมูลต่าง ๆ

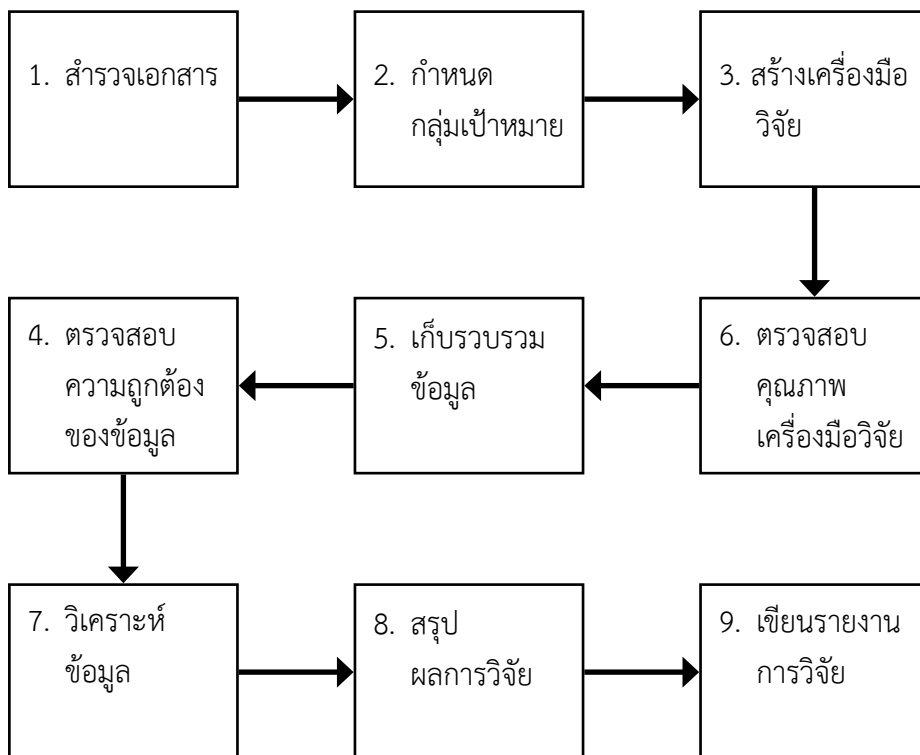
2. ด้านกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ บุคลากรของสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน ในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ที่ผู้วิจัยเลือกมาใช้ในการศึกษา

3. ด้านเนื้อหาการวิจัย ประกอบด้วย 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ 2) ผลสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ และ 3) แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ

4. ด้านระยะเวลาในการวิจัย เริ่มดำเนินการในปีการศึกษา 2555 และสิ้นสุดในปีการศึกษา 2556

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ใช้การตรวจสอบเอกสาร การสังเกต สอบถาม และสัมภาษณ์ เครื่องมือวิจัยมี 3 แบบ คือ แบบบันทึกการสังเกต ใช้บันทึกเก็บข้อมูลสภาพปัจจุบันโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ จำนวน 7 แห่ง แบบสอบถามใช้ถามครู 94 คน และ ผู้ปกครองนักเรียน 317 คน และแบบสัมภาษณ์ใช้สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา 7 คน ครู 7 คน และพระสงฆ์ 5 รูป วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา

แผนภูมิที่ 1 แสดงผังขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ได้มีข้อค้นพบดังนี้

1) ด้านข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำซึ่งประกอบด้วย (1) ประวัติของโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีอายุมากกว่า 50 ปี (2) สภาพทั่วไปของชุมชนเป็นชนบทกึ่งชุมชนเมือง คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม นับถือพระพุทธศาสนา จบการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่อครัวเรือนอยู่ระหว่าง 20,000 ถึง 60,000 บาท (3) สภาพทั่วไปของสถานศึกษา มีอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ดี มีจำนวนบุคลากรต่ำสุด 8 คน และสูงสุด 26 คน วุฒิการศึกษาต่ำสุดปริญญาตรี และสูงสุดปริญญาโท มีจำนวนนักเรียนต่ำสุด 112 คน และสูงสุด 367 คน

2) ด้านการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ได้พบว่า (1) มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป (2) มีการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา (3) มีแนวทางพัฒนาและกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และ (4) มีการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา

3) ด้านผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ พบว่า ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์การมหาชน (สมศ.) แล้ว

4) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในบริบทความเป็นโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำพบว่า (1) ด้านสถานศึกษา มีการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ ด้านศีล มีการบริหารด้านสภาพทางกายภาพและด้านสังคมที่ดีเป็นไปตามหลักของศีล ด้านสมาธิ บุคลากร นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องมีสมรรถภาพจิต คุณภาพจิต และสุขภาพจิตที่ดี ด้านปัญญา บุคลากรในสถานศึกษาและนักเรียน มีศรัทธาและเข้าใจถูกต้องในพระรัตนตรัย รู้เท่าทันเหตุการณ์ แก้ปัญหาด้วยสติปัญญา (2) ด้านชุมชน คือ บ้าน วัด และราชการ ได้รับประโยชน์โรงเรียนวิถิพุทธได้รับความเชื่อมั่น ศรัทธา และความร่วมมือจากชุมชน

2. ผลการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ได้มีข้อค้นพบดังนี้

1) ผลสำเร็จตามจุดเน้นด้าน อัตลักษณ์ของโรงเรียนวิถิพุทธ ได้พบว่า

(1) ด้านกายภาพ มีผลสำเร็จร้อยละ 97.96 มีคุณภาพอยู่ในระดับดีเยี่ยม (2) ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร มีผลสำเร็จร้อยละ 100 มีคุณภาพอยู่ในระดับดีเยี่ยม (3) ด้านกิจกรรมประจำวันพระ มีผลสำเร็จร้อยละ 75.00 มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก (4) ด้านการส่งเสริมวิถิพุทธ มีผลสำเร็จร้อยละ 96.43 มีคุณภาพอยู่ในระดับดีเยี่ยม (5) ด้านการเรียนการสอน มีผลสำเร็จร้อยละ 100 มีคุณภาพอยู่ในระดับดีเยี่ยม (6) ด้านความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาและความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อผลสำเร็จตามจุดเน้นด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียนวิถิพุทธ มีค่าเฉลี่ย 4.03 และ 3.97 ตามลำดับ จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

2) ผลสำเร็จตามผลการประเมินมาตรฐานการศึกษาของ สมศ. พบว่า (1) กลุ่มที่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษารอบสอง ทั้งระดับการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดี (2) กลุ่มที่ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษารอบสาม ทั้งระดับการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก (3) ผลการประเมินความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาที่มีต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ทั้งในระดับการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ย 3.98 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

3) ผลสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา พบว่า (1) ด้านสถานศึกษา มีทรัพยากรทางการบริหารทุกด้านอย่างพอเพียงและมีการบูรณาการหลักไตรสิกขาในด้านกระบวนการบริหาร เป็นไปตามหลักของไตรสิกขา (2) ด้านชุมชน คือ บ้าน วัด และ ราชการ ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ (3) ด้านความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาและความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 3.91 และ 3.68 ตามลำดับ จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

3. แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธจังหวัดสุรินทร์ และบุรีรัมย์ มีข้อค้นพบดังนี้

1) แนวทางพัฒนาด้านอัตลักษณ์โรงเรียนวิถีพุทธ มีอยู่ 2 กลุ่มตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) กลุ่มตัวบ่งชี้ใดที่จัดดำเนินการได้ครบถ้วนตามจุดเน้นด้านอัตลักษณ์โรงเรียนวิถีพุทธแล้วต้องรักษาให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป (2) กลุ่มตัวบ่งชี้ใดที่ยังมีได้จัด

ดำเนินการตามจุดเน้นด้านอัตลักษณ์โรงเรียนวิถีพุทธต้องจัดดำเนินการให้มีขึ้น และให้นำแนวทางพัฒนาที่นำเสนอไว้ในด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร ด้านกิจกรรมประจำวันพระ ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ และ ด้านการเรียนการสอน มาใช้เป็นแนวทางพัฒนาด้านอัตลักษณ์โรงเรียนวิถีพุทธ

2) แนวทางพัฒนาด้านคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ให้นำแนวทางพัฒนาตามมาตรฐานที่นำเสนอไว้ในด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และด้านมาตรการส่งเสริม มาใช้เป็นแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3) แนวทางพัฒนาด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา มีอยู่ 2 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านสถานศึกษา คือ ด้านศีล จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมให้เป็นไปตามหลักของศีล ด้านสมาธิ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกัลยาณมิตร จัดกิจกรรมพัฒนาด้านสมรรถภาพจิต คุณภาพจิต และสุขภาพจิต อย่างต่อเนื่อง ด้านปัญญา จัดกิจกรรมพัฒนาปัญญาของบุคลากรและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง (2) ด้านชุมชน สถานศึกษาและสถาบันในชุมชน ร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน อนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย เรื่อง ผลของการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี

ผู้สนใจแนวคิดเชิงทฤษฎีหลักไตรสิกขาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) การวิจัยนี้เป็นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ดังนั้น ผู้ที่จะนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ควรได้ศึกษาและทำความเข้าใจในหลักแนวคิดในแต่ละประเด็นที่ได้นำเสนอไว้ในงานวิจัยนี้ให้ถ่องแท้ก่อนว่าหลักแนวคิดพื้นฐานคืออะไร หลักแนวคิดนี้มีเป้าหมายอย่างไร วิธีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหลักแนวคิดนี้ทำได้อย่างไร เมื่อได้ศึกษาและทำความเข้าใจในหลักแนวคิด เป้าหมาย วิธีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหลักแนวคิดนี้อย่างชัดเจนแล้วจึงควรนำผลการวิจัยปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ผู้ใช้ได้กำหนดไว้ต่อไป

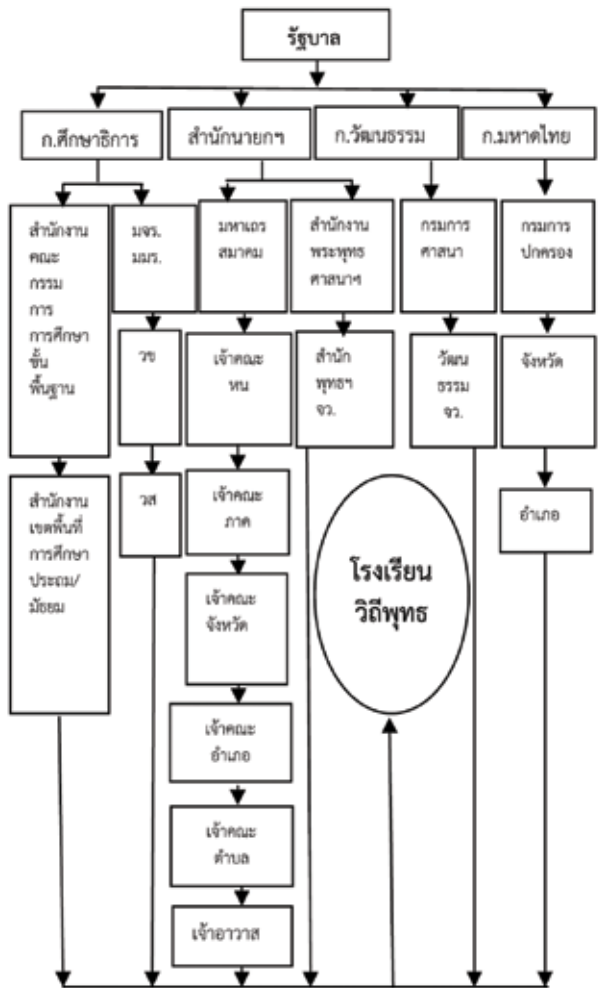
2) หลักไตรสิกขาเป็นหลักธรรมที่มีความหมายครอบคลุมหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา การนำมาปรับใช้สำหรับการบริหารสถานศึกษาสามารถนำเอาหลักธรรมภาคปฏิบัติที่มีอยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามาใช้ร่วมได้ทั้งหมด

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำหรับรัฐบาลที่เป็นผู้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาของชาติและสถานศึกษาที่เป็นฝ่ายต้องปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

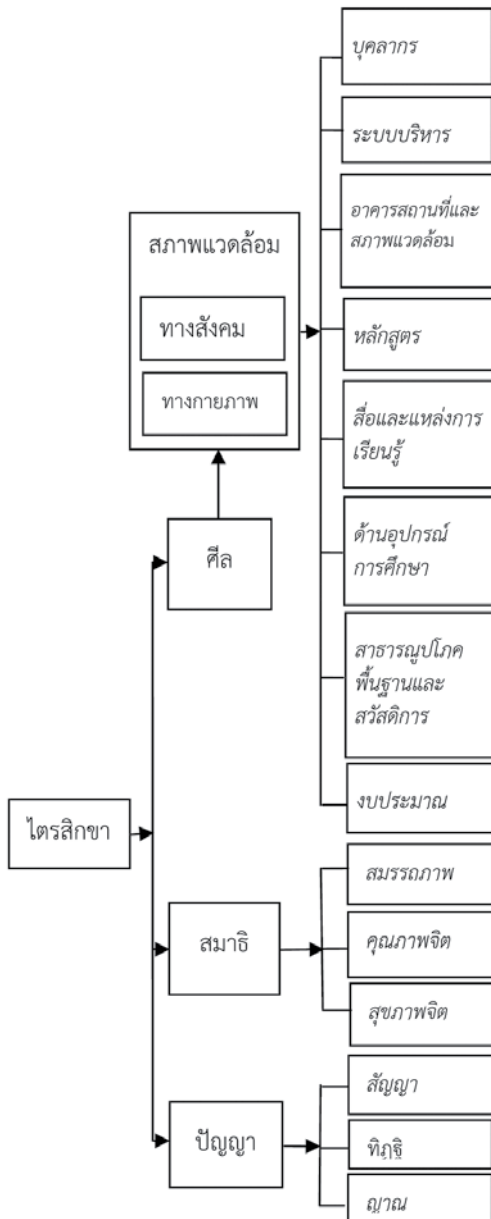
1) ด้านรัฐบาล คือ ต้องสนับสนุนโรงเรียนวิถิพุทธ โดยน่านโยบายและ

ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับโรงเรียนวิถิพุทธ พ.ศ.2545 มาฟื้นฟูปรับปรุง แก้ไขจุดบกพร่องต่าง ๆ โดยการระดมความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถิพุทธในช่วงที่ผ่านมาทุกภาคส่วนมาให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคและนำเสนอแนวทางพัฒนาโครงการโรงเรียนวิถิพุทธให้มีความชัดเจนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จากนั้นรัฐบาลจึงนำแนวทางที่มีความชัดเจนสมบูรณ์ดังกล่าวมาใช้ปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องโดยผ่านหน่วยงานของรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องตามแผนภูมิที่ 2 ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2. แสดงผังการใช้นโยบายของรัฐผ่านไปสู่โรงเรียนวิถิพุทธ

2) ด้านสถานศึกษา ควรจัดทำแผนพัฒนาหรือแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา ให้มีเนื้อหาครอบคลุมตามหลักของศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งตัวแบบของไตรสิกขาดังกล่าวมีลักษณะตามแผนภูมิที่ 3 ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 3. แสดงผังตัวแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา

3. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปปฏิบัติ สำหรับผู้สนใจที่จะนำเอาผลการวิจัยไปปฏิบัติผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

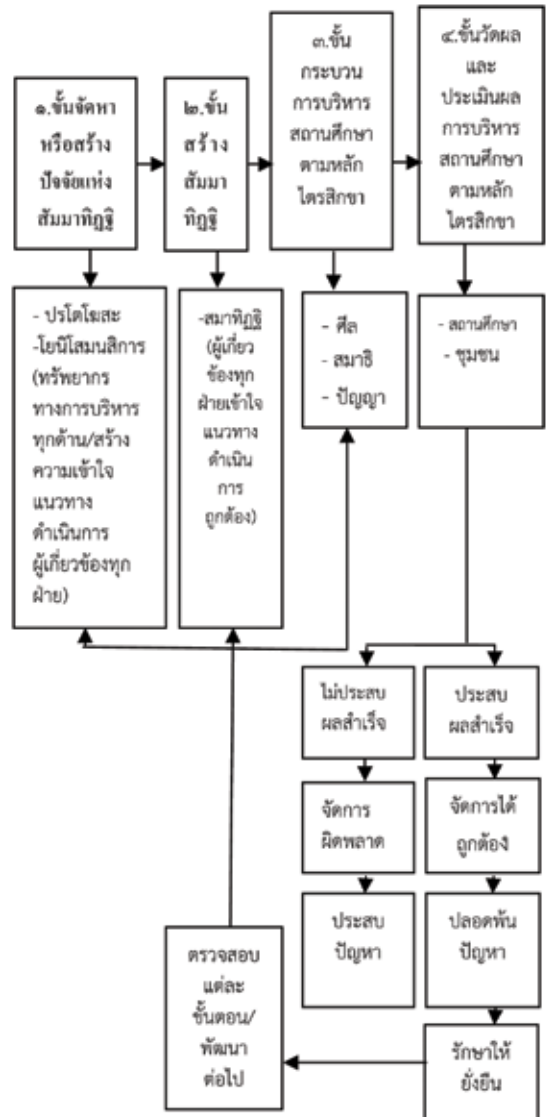
1) ด้านสภาพปัจจุบันของโรงเรียนวิถียุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ควรมีข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารสถานศึกษา ซึ่งข้อมูลส่วนนี้อย่างน้อยควรประกอบด้วย 4 ด้านต่อไปนี้ คือ (1) ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน เช่น ประวัติโรงเรียน สภาพทั่วไปของชุมชนในเขตพื้นที่สถานศึกษาให้บริการ และด้านสภาพทั่วไปของสถานศึกษา (2) ข้อมูลการบริหารจัดการศึกษา เช่น มีโครงสร้างการบริหารงาน มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา แนวทางพัฒนา กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา ที่มีวามชัดเจนและนำมาปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง (3) ข้อมูลผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เช่น ผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ผลการประเมินคุณภาพภายในจากต้นสังกัด และผลการประเมินคุณภาพการศึกษาจากภายนอกในรอบต่าง ๆ (4) ข้อมูลการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในบริบทความเป็นโรงเรียนวิถียุทธ เช่น ข้อมูลด้านสถานศึกษาและด้านชุมชน เหล่านี้เป็นสารสนเทศสนับสนุนเกี่ยวกับผลงานที่สถานศึกษาดำเนินการผ่านมาแล้วได้เป็นอย่างดี ดังนั้นสถานศึกษาควรมีระบบการจัดเก็บที่ดี หากต้องการใช้เพื่อสนับสนุนการบริหารก็นำมาใช้ได้สะดวก ข้อมูลนี้ยังสามารถนำมาให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนและองค์กรอื่น ๆ ได้อีกด้วย

2) ด้านผลการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถียุทธชั้นนำจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ควรมีการประเมินผลเพื่อตรวจสอบ

ผลการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธในช่วงที่ผ่านมาว่าได้ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด กรอบที่นำมาใช้ในการประเมินส่วนนี้อย่างน้อยควรประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ คือ (1) ด้านผลสำเร็จตามจุดเน้นด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียนวิถีพุทธ เช่น ด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู ผู้บริหาร ด้านกิจกรรมประจำวันพระ ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ ด้านการเรียนการสอน ด้านความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาและความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน เพื่อตรวจสอบให้ทราบว่าในช่วงที่ผ่านมาสถานศึกษาได้จัดดำเนินการเพื่อให้มีตัวบ่งชี้ตามจุดเน้นด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียนวิถีพุทธมากน้อยเพียงใด (2) ด้านผลสำเร็จตามผลการประเมินมาตรฐานการศึกษาของ สมศ. เช่น ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และด้านความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบว่าในช่วงที่ผ่านมาสถานศึกษาได้จัดดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามกรอบมาตรฐานการศึกษาที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด (3) ด้านผลสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา เช่น ด้านสถานศึกษา ด้านชุมชนด้านความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาและความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน เพื่อตรวจสอบว่าในช่วงที่ผ่านมาสถานศึกษาได้จัดดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขามากน้อยเพียงใด

สำหรับการนำหลักไตรสิกขาไปปฏิบัติ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน ตามผังการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการ

บริหารสถานศึกษาดังแผนภูมิที่ 4 ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 4 แสดงผังแนวความคิดการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา

4. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับผู้สนใจจะทำวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) ควรมีการวิจัยผลของการบริหาร

องค์กรโดยใช้หลักไตรสิกขาในกรณีอื่นอีก เช่น การบริหารวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ การบริหารในสถานประกอบการ

2) ควรมีการวิจัยพุทธวิธีในการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อนำผลมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

3) ควรมีการวิจัยผลของการบริหารองค์กรโดยใช้หลักไตรสิกขาเปรียบเทียบกับแนวคิดการบริหารองค์กรโดยใช้ศาสตร์สมัยใหม่

เอกสารอ้างอิง

- จันทรานี สงวนนาม. (2545). **พุทธวิธีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์.
- ทวีศักดิ์ ทองทิพย์. (2555). **การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาเชิงบูรณาการ**. สารนิพนธ์พุทธศาสตร
 ดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พงษ์ศักดิ์ ภูกาบขาว. (2553). **ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อควมมีประสิทธิผลของโรงเรียนเรียนร่วม
 จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). **การศึกษาที่สากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาไทย**. กรุงเทพฯ :
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต). (2546). **ทิศทางการศึกษาไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ :
 โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2552). **วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์
 สมัยใหม่**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ไทยรายวันการพิมพ์.
- _____. (2553). **ปัญญาต้องคู่กับกรุณาจึงจะพาชาติรอด**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย.
- _____. (2549). **การศึกษาเพื่อสร้างศาสนทายาท**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2549). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2542). **พุทธธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย.
- _____. (2546). **การพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- _____. (2538). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ :
 โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ :
 โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). **พุทธวิธีในการสอน**. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.

- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2547). **โรงเรียนวิถีพุทธ**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เมธี ปิรันธนานนท์. (2525). **การบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2528). **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน**. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2542). **พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- แสง จันทร์งาม. (2540). **วิธีสอนของพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย,
- Cunningham, William G., & Cordeiro, Puala A. (2000). **Educational Administration : A Problem-based Approach**. Boston: Allyn and Bacon.
- Early, P., & Weindling, D. (2004). **Understanding school leadership**. London : Paul Chapman.
- Ellis, Norman E., & Joslin, Anne W. (1990). **Shared governance and responsibility : The keys to leadership, commitment and vision in school reform**. U.S. : Department of educational design and management school of education.
- Halpin, A.W. & Croft, D.B. (1966). **The organizational climate of school**. Chicago : The Midwest Administration Center.
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2005). **Educational administration: Theory. Research and practice**. 6th ed. New York : McGraw-Hill.
- Johnstone, J.N. (1981). **Indicators of Education Systems**. London : Unesco.
- Lunenburg, F.C. & Ornstein, A.C. (1991). **Educational administration : Concepts and practice**. Belmont : Wadsworth.
- Michael A. Piel. (2008). **Emotional intelligence and critical thinking relationships to transformational leadership**. Ph.D. Dissertation, Department of Management in Organizational Leadership. University of Phoenix. U.S.A..
- Scott, D. (1994). **Accountability and Control in Educational Setting**. London : Redwood Books.
- Sergiovanni, et al. (1999). **Educational governance and administration**. (4th ed.). Boston : Allyn and Bacon.